

บทที่ 5

บทสรุป

สรุปผลการวิจัย

การนับถือพระอุมาในอินเดียมีรากฐานความเชื่อมาจากการบูชาพระแม่แห่งความอุดมสมบูรณ์ตั้งแต่สมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์โดยพบหลักฐานการบูชาเพศชายและเพศหญิงคู่กันเพื่อความอุดมสมบูรณ์ ในสมัยยุคพระเวท เทพและเทวีต่างๆ ที่เป็นตัวแทนปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ถูกพัฒนาให้มีคุณสมบัติซับซ้อนมากขึ้นและมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สมัยปลายพระเวทพระอุมาเริ่มมีความสัมพันธ์กับรุทรซึ่งต่อมาได้กลายเป็นพระศิวะ สมัยหลังพระเวทคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระอุมามีหลายรูปแบบ ทั้งการบูชาพระนางในฐานะพระแม่ที่ประทานความอุดมสมบูรณ์ ในฐานะเทวีแห่งชัยชนะ และในฐานะชายาหรือศักดิ์ของพระศิวะ สมัยคุปตะพระอุมาหรือนางปารวตี พระแม่ทุรคา และพระแม่กาลิได้รวมคุณสมบัติของเทวีท้องถิ่นไว้ที่พระองค์โดยได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นชายาหรือศักดิ์ของพระศิวะอย่างเด่นชัดโดยพระนางคือต้นเค้าหรือแหล่งเสริมอำนาจที่สำคัญของพระศิวะ การปรากฏพระองค์ในแต่ละรูปแบบมักมีความเกี่ยวข้องกับพระศิวะทั้งสิ้น ในบางพื้นที่ของอินเดียมีลัทธิบูชาพระแม่ทุรคาหรือพระแม่กาลิซึ่งถือว่าเป็นพระอุมาในภาคคุรีย่อยอย่างเป็นเอกเทศอีกด้วย

ในดินแดนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระอุมาจัดกลุ่มได้ 7 รูปแบบคือ พระอุมาหรือนางปารวตี ทุรคามหิษามรตินี พระแม่กาลิ อุمامเหศวร กัลยานสุนทรา พระอรรณนาธิศวร และนางสตี รูปแบบโดยรวมของงานศิลปกรรมใกล้เคียงกับศิลปะเขมรและศิลปะอินเดีย อีกทั้งมีอิทธิพลจากแหล่งใกล้เคียงที่พบงานศิลปกรรมอื่นๆ ปะปนอยู่ด้วย

ศิลปกรรมที่สามารถระบุได้ว่าเกี่ยวข้องกับพระอุมาปรากฏครั้งแรกในสมัยอิทธิพลศิลปะเขมรในประเทศไทยกำหนดอายุได้ราวครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 12 และมีความหลากหลายทางรูปแบบมากที่สุด กล่าวคือพบทั้งพระอุมา ทุรคามหิษามรตินี พระแม่กาลิ อุمامเหศวร กัลยานสุนทรา และพระอรรณนาธิศวรแสดงถึงความนิยมในการบูชาพระองค์อย่างมาก

การพบรูปเคารพพระอุมาในสมัยอิทธิพลศิลปะเขมรในประเทศไทยแสดงถึงคติความเชื่อร่วมกับวัฒนธรรมเขมรโดยถือว่าพระองค์เป็นศักดิ์ของพระศิวะและได้รับการเคารพบูชาควบคู่ไปกับพระศิวะ ในขณะที่ทุรคามหิษามรตินีที่พบในดินแดนไทยมีรูปแบบใกล้เคียงกับศิลปะเขมรมากกว่าศิลปะอินเดียและมีอิทธิพลศิลปะชาวผสมอยู่ด้วยแสดงถึงคติการบูชาพระองค์ในฐานะเทวีผู้บันดาลชัยชนะ ส่วนการบูชาพระแม่กาลิเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับในอินเดียคือ ปรากฏพระองค์ร่วมกับพระศิวะในปางศิวะนาฏราชโดยถือกันว่าเป็นเทวีผู้ทรงอำนาจและสามารถประทานพรต่างๆ ตามที่

ต้องการได้ ส่วนรูปเคารพอุมาเหศวรได้รับการบูชาโดยถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของชีวิตคู่ที่สมบูรณ์แบบ ในขณะที่รูปเคารพพระอรธนาเรศวรแสดงถึงคติการบูชาพระอุมาในฐานะศักดิ์ของพระศิวะอีกรูปแบบหนึ่งเป็นการรวมกันระหว่างเพศชาย (พระศิวะ) และหญิง (พระอุมา) เพื่อการก่อกำเนิดและการสร้างสรรค์

ในสมัยสุโขทัยและอยุธยา คติความเชื่อที่เกี่ยวกับพระอุมาที่มีความหลากหลายน้อยลงโดยพบเฉพาะประติมากรรมพระอุมาประทับยืนเท่านั้นแต่กลับมีขนาดใหญ่กว่าในสมัยก่อนหน้า สมัยสุโขทัยเชื่อว่าพระองค์ได้รับการเคารพบูชาร่วมกับผีและเทพเจ้าองค์อื่นๆ ในศาสนาฮินดูในฐานะพระชายาของพระศิวะเทพเจ้าผู้สถิตอยู่บนเขาไกรลาสทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองเมืองและภัยอันตรายต่างๆ ในสมัยอยุธยาเมื่ออิทธิพลศิลปะจากอินเดียได้เข้ามาผสมอีกรูปแบบหนึ่งและมีหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับคติการบูชาพระอุมารวมทั้งเทพเจ้าในศาสนาฮินดูของชนชั้นนำว่าเป็นไปเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์และรองรับฐานะในการขึ้นครองราชย์ของพระมหากษัตริย์

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ มีงานศิลปกรรมที่เกี่ยวกับพระอุมา 2 รูปแบบคือ พระอุมาและอุมาเหศวรโดยชนชั้นนำยังคงสืบทอดคติความเชื่อในการบูชาเทพเจ้าในศาสนาฮินดูรวมทั้งพระอุมาเพื่อสร้างบารมีและเสริมความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระมหากษัตริย์โดยคนในสมัยนั้นรู้จักเทพเจ้าในศาสนาฮินดูผ่านคัมภีร์นารายณ์สิบปางและรามเกียรติ์ ที่สำคัญประติมากรวิทยาที่เกี่ยวกับพระอุมาที่มีความสับสนมากจนไม่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างพระอุมา พระลักษมี หรือเทวีองค์อื่นๆ ได้อย่างไรก็ตามอุมาเหศวรได้กลายเป็นเรื่องเล่าที่อยู่ในนารายณ์สิบปางและเป็นเพียงเทพทวารบาลผู้พิทักษ์ศาสนสถาน

ในสมัยปัจจุบัน นับตั้งแต่มีการสร้างเทวสถานโดยชาวฮินดูที่เข้ามาอยู่อาศัยในประเทศอย่างถาวร รวมทั้งเทวสถานที่ถูกสร้างขึ้นจากความศรัทธาของชาวไทยพุทธ มีการอัญเชิญรูปเคารพที่เกี่ยวกับพระอุมามาจากประเทศอินเดียหลายรูปแบบ ได้แก่ พระอุมา ทูรคามหิษามรรทินี พระแม่กาลิ พระอรธนาเรศวร และนางสตี รวมทั้งรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ปรากฏในคัมภีร์ดั้งเดิม คติการบูชาพระอุมาของคนยุคปัจจุบันแสดงถึงความศรัทธาพระองค์ในฐานะเทวดาที่มีความเพียบพร้อมทั้งความเป็นมารดาที่ดีของบุตรและเป็นภรรยาที่ดีของสามี ส่วนการบูชาพระนางทูรคาหรือทูรคามหิษามรรทินีของชาวฮินดูจะนับถือพระองค์ในฐานะอวตารปางหนึ่งของพระอุมาที่来帮助ปราบความชั่วร้ายส่วนชาวไทยพุทธนับถือพระองค์ในฐานะเทวีผู้บันดาลชัยชนะ ในขณะที่การบูชาพระแม่กาลิของชาวฮินดูคือนับถือพระองค์ในฐานะอวตารปางหนึ่งของพระอุมาส่วนชาวไทยพุทธนับถือพระองค์ในฐานะเทวีผู้ประทานพรให้สมปรารถนาเช่นเดียวกันกับกับพระอุมาและพระแม่ทูรคา ส่วนพระอรธนาเรศวรที่ถูกสร้างขึ้นหน้าอาคารจัสมิน สุขุมวิท 23 นั้นผู้สร้างน่าจะมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างให้เป็นเทวีผู้พิทักษ์สถานที่ ในขณะที่คนส่วนใหญ่ก็นับถือพระองค์ในฐานะเทวีที่ทรงประทานบุตร ประทานความรัก และหน้าที่การงาน ในขณะที่ประติมากรรมนางสตีไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในดินแดนไทย

พบเพียงแห่งเดียวคือวัดเทพมณเฑียรแสดงถึงความเชื่อเฉพาะกลุ่มของชาวอินเดียเหนือแถบเบงกอล โดยชาวไทยพุทธที่ไปที่วัดแห่งนี้ไม่ทราบถึงความหมายของรูปเคารพดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคติความเชื่อและรูปแบบทางศิลปกรรมของพระอุมาในดินแดนไทยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า

1. เนื่องจากการศึกษาพระอุมาที่มีความเป็นมา ประติมานวิทยา และรูปแบบทางศิลปะ เชื่อมโยงกับเทพฝ่ายชายอย่างมากจึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาคติความเชื่อและรูปแบบทางศิลปกรรมของเทพฝ่ายชายซึ่งก็คือพระศิวะควบคู่กันไป

2. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาร่องรอยความคิดความเชื่อของผู้คนในแต่ละสมัยผ่าน ศิลปวัตถุ จารึก และวรรณกรรมทั้งของอินเดีย เขมร และไทย แต่จากข้อจำกัดของผู้วิจัยที่ไม่มี ความรู้ในภาษาฮินดีและภาษาเขมรทำให้ศึกษาโดยการแปลจากตำราภาษาอังกฤษ ดังนั้นจึงควรขอ คำปรึกษาเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญภาษาฮินดีและภาษาเขมรเพื่อตรวจสอบวรรณกรรมและจารึกที่ใช้ ประกอบงานวิจัย